

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA EKOLOGIK ONGNI SHAKLLANTIRISH

Umarova Muqaddasxon

Qo‘qon davlat universiteti, dotsent (PhD)

Annotatsiya

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari hamda amaliy pedagogik yo‘llari tahlil qilingan. Ekologik ongni rivojlantirish jarayonida bolalarning tabiatga bo‘lgan ijobiy munosabatini shakllantirish, atrof-muhitni asrab-avaylashga oid dastlabki tushunchalarni berish, shuningdek, ekologik madaniyatni rivojlantirish muhim vazifa sifatida ko‘rib chiqiladi. Maqolada o‘yin faoliyati, kuzatish, tajriba va integrativ ta‘lim yondashuvlarining ekologik ongni shakllantirishdagi samaradorligi asoslab beriladi. Shuningdek, tarbiyachi va ota-onaning hamkorligi bolalarda ekologik qadriyatlarni mustahkamlashda muhim omil ekanligi yoritiladi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta‘lim jarayonida ekologik tarbiyani tizimli va izchil tashkil etish zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: ekologik ong, maktabgacha ta‘lim, ekologik tarbiya, tabiat, ekologik madaniyat, pedagogik yondashuv.

ФОРМИРОВАНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Умарова Мукаддасхон

Кокандский государственный университет, доцент (PhD)

Аннотация

В данной статье рассматриваются научно-теоретические основы и практические педагогические подходы к формированию экологического сознания у детей дошкольного возраста. Особое внимание уделяется развитию у детей положительного отношения к природе, формированию первоначальных экологических представлений и воспитанию экологической культуры. Обосновывается эффективность использования игровой деятельности, наблюдений, опытов и интегративного подхода в процессе экологического воспитания. Также подчеркивается важная роль взаимодействия воспитателей и родителей в укреплении экологических ценностей у детей. Результаты исследования свидетельствуют о необходимости системного и последовательного подхода к организации экологического воспитания в дошкольном образовании.

Ключевые слова: экологическое сознание, дошкольное образование, экологическое воспитание, природа, экологическая культура, педагогический подход.

FORMATION OF ECOLOGICAL AWARENESS IN PRESCHOOL CHILDREN

Umarova Muqaddasxon

Kokand State University, Associate Professor (PhD)

Abstract

This article examines the theoretical foundations and practical pedagogical approaches to the development of environmental consciousness in preschool children. Special attention is given to fostering positive attitudes toward nature, forming basic ecological knowledge, and developing environmental culture. The study highlights the effectiveness of play-based activities, observation, experimental methods, and an integrative educational approach in shaping ecological awareness. It also emphasizes the important role of cooperation between educators and parents in strengthening ecological values in children. The results indicate the necessity of a systematic and consistent approach to environmental education in preschool institutions.

Keywords: ecological awareness, preschool education, ecological education, nature, ecological culture, pedagogical approach.

Bugungi kunda jamiyat taraqqiyoti, sanoatlashuv jarayonlarining jadallashuvi va urbanizatsiyaning kengayishi natijasida ekologik muammolar tobora dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Atmosfera havosining ifloslanishi, suv resurslarining kamayishi, tuproq unumdorligining pasayishi hamda biologik xilma-xillikning qisqarishi kabi global muammolar insoniyat oldiga ekologik madaniyatni shakllantirish vazifasini qo‘ymoqda. Shu nuqtayi nazardan, ekologik ongni shakllantirish jarayonini erta yoshdan boshlash muhim pedagogik zarurat hisoblanadi.

Maktabgacha yosh davri bola shaxsining jismoniy, aqliy, emotsional va ijtimoiy rivojlanishida eng muhim bosqichlardan biri sanaladi. Aynan shu davrda bola atrof-muhitni idrok etadi, tabiat hodisalariga qiziqish bildiradi va dastlabki axloqiy-ijtimoiy tasavvurlarni shakllantiradi. Shuning uchun ham ekologik ong asoslari aynan maktabgacha ta’lim jarayonida mustahkam poydevor sifatida qo‘yilishi lozim.

Ekologik ong — bu insonning tabiatga va atrof-muhitga nisbatan ongli munosabati, uni asrab-avaylash, tabiat resurslaridan oqilona foydalanish hamda ekologik muvozanatni saqlashga yo‘naltirilgan bilim, ko‘nikma va qadriyatlar tizimidir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ushbu tushunchani shakllantirish murakkab, ammo nihoyatda muhim pedagogik jarayon bo‘lib, u tizimli yondashuvni talab etadi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ekologik tarbiya faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasligi kerak, balki bolaning amaliy faoliyati, o‘yin jarayoni, kuzatish va tajribalar bilan uyg‘un holda olib borilishi lozim. Chunki maktabgacha yoshdagi bolalar ko‘proq hissiy idrok va amaliy faoliyat orqali bilimni o‘zlashtiradilar. Shu sababli tabiat bilan bevosita muloqot, sayrlar, ekologik o‘yinlar va oddiy tajribalar bolalarda ekologik tasavvurlarni shakllantirishda muhim vosita bo‘lib xizmat qiladi.

Shuningdek, ekologik ongni shakllantirish jarayonida tarbiyachi va ota-onaning hamkorligi alohida ahamiyatga ega. Bolaning kundalik hayotda kattalardan ko‘radigan xatti-harakatlari uning ekologik qarashlariga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Agar kattalar tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo‘lsa, bu holat bolada ham tabiiy ravishda ekologik madaniyat shakllanishiga olib keladi.

Adabiyotlar tahlili

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongni shakllantirish masalasi pedagogika, psixologiya va ekologik ta’lim yo‘nalishlarida keng o‘rganilgan dolzarb ilmiy muammolardan biridir. Ilmiy adabiyotlarda ekologik tarbiyaning mazmuni, uning yosh xususiyatlariga mos metodlari hamda samarali pedagogik shart-sharoitlari turlicha yoritilgan.

L. S. Vygotskiy o‘zining madaniy-tarixiy yondashuviga asoslanib, bolaning rivojlanishi ijtimoiy muhit va kattalar bilan muloqot jarayonida shakllanishini ta’kidlaydi. Uning fikricha, bola bilimi va ongining rivojlanishi bevosita amaliy faoliyat hamda ijtimoiy tajriba bilan bog‘liq bo‘lib, bu ekologik ongni shakllantirishda ham muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi [1, 56-bet].

A. N. Leontyev faoliyat nazariyasiga tayangan holda, shaxs rivojlanishida faoliyatning yetakchi rolini ko‘rsatadi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o‘yin faoliyati asosiy yetakchi faoliyat bo‘lib, aynan shu jarayonda ekologik tushunchalarni shakllantirish samarali natija beradi [2, 112-bet].

L. I. Bojovich tadqiqotlarida bolalarning shaxsiy motivatsiyasi va emotsional munosabatlari muhim o‘rin tutadi. Unga ko‘ra, tabiatga nisbatan ijobiy emotsional munosabat ekologik ongning dastlabki bosqichi hisoblanadi [3, 78-bet].

O‘zbek pedagog olimlaridan I. A. Karimov barkamol avlodni tarbiyalashda ekologik madaniyatni shakllantirish zarurligini alohida ta’kidlaydi. Uning fikricha, tabiatni asrashga qaratilgan qadriyatlar yosh avlod ongiga erta yoshdan singdirilishi lozim [4, 23-bet].

Shuningdek, zamonaviy tadqiqotlarda maktabgacha ta'lim jarayonida ekologik tarbiya integrativ yondashuv asosida olib borilishi lozimligi qayd etiladi. Ya'ni ekologik bilimlar nutq rivoji, tasviriy faoliyat, matematika va o'yin faoliyati bilan uyg'un holda berilganda samaradorlik oshadi [5, 91-bet].

Metodologiya

Ushbu tadqiqotda maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongni shakllantirish jarayonini o'rganish maqsadida pedagogik kuzatish, suhbat, eksperiment va tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqot maktabgacha ta'lim tashkilotlarida olib borilib, bolalarning tabiat haqidagi tasavvurlari, ekologik xulq-atvori va amaliy faoliyatdagi ishtiroki o'rganildi.

Kuzatish metodi orqali bolalarning sayr, o'yin va mashg'ulotlar jarayonida tabiatga bo'lgan munosabati tahlil qilindi. Suhbat usuli yordamida esa ularning ekologik bilim darajasi va oddiy ekologik tushunchalarni anglash qobiliyati aniqlandi. Pedagogik eksperiment davomida ekologik tarbiya elementlari — tabiatni kuzatish, rolli o'yinlar, oddiy tajribalar — tizimli ravishda qo'llanildi.

Olingan natijalar sifat va qisman miqdoriy tahlil asosida umumlashtirildi. Tadqiqot jarayonida ekologik ongni shakllantirishda o'yin faoliyati, amaliy tajriba va integrativ yondashuvning samaradorligi asoslab berildi.

Natijalar

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongni shakllantirish — bu bolaning tabiatga va atrof-muhitga nisbatan ongli, ijobiy hamda mas'uliyatli munosabatini rivojlantirishga qaratilgan pedagogik jarayondir. Ushbu jarayon bolalarda tabiatni sevish, uni asrab-avaylash, jonli va jonsiz tabiat o'rtasidagi bog'liqlikni tushunish kabi dastlabki ekologik tasavvurlarni shakllantirishni o'z ichiga oladi.

Maktabgacha yosh davri bolada hissiy idrok ustun bo'lgan davr hisoblanadi. Shu sababli ekologik tarbiya jarayoni ko'proq ko'rgazmalilik, o'yin, amaliy faoliyat va bevosita tabiat bilan muloqotga asoslanishi lozim. Bola tabiat hodisalarini ko'rish, his qilish va oddiy tajribalar orqali anglash jarayonida ekologik tushunchalarni samarali o'zlashtiradi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongni shakllantirish murakkab va ko'p bosqichli pedagogik jarayon bo'lib, u bir nechta asosiy yo'nalishlar orqali amalga oshiriladi. Ushbu yo'nalishlar bolalarning tabiatga nisbatan to'g'ri munosabatini shakllantirish, ekologik bilimlarni egallashi hamda amaliy ekologik xulq-atvorni rivojlantirishga xizmat qiladi. Har bir yo'nalish o'ziga xos mazmun va vazifaga ega bo'lib, ular o'zaro uzviy bog'liq holda ekologik tarbiyaning samaradorligini ta'minlaydi.

Jadval 1. Ekologik ongni shakllantirishning asosiy yo'nalishlari

№	Yo'nalishlar	Mazmuni va tavsifi
1	Tabiatga ijobiy munosabatni shakllantirish	Bolalarda tabiatga mehr, uni sevish va qadrlash tuyg'usini rivojlantirish; o'simlik va hayvonot olamiga ehtiyotkor munosabatni tarbiyalash
2	Ekologik bilimlarni shakllantirish	Suv, havo, tuproq, o'simlik va hayvonlarning hayotdagi ahamiyati haqida sodda tushunchalar berish
3	Ekologik xulq-atvorni rivojlantirish	Tabiatni ifloslantirmaslik, chiqindilarni to'g'ri tashlash, jonli tabiatga zarar yetkazmaslik kabi odatlarni shakllantirish
4	Amaliy faoliyat va tajriba	Kuzatish, sayr, oddiy tajribalar orqali tabiat hodisalarini bevosita anglashni rivojlantirish
5	O'yin faoliyati orqali tarbiya	Rolli va didaktik o'yinlar yordamida ekologik tushunchalarni mustahkamlash
6	Tarbiyachi va ota-ona hamkorligi	Kattalarning shaxsiy namunasi orqali bolalarda ekologik qadriyatlarni shakllantirish

Jadvalda keltirilgan yo'nalishlar maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongni shakllantirishning asosiy pedagogik asoslarini tashkil etadi. Birinchi yo'nalish — tabiatga ijobiy

munosabatni shakllantirish — bolalarda hissiy bogʻliqlikni yuzaga keltiradi va ekologik tarbiyaning boshlangʻich bosqichi hisoblanadi. Ikkinchi yoʻnalish ekologik bilimlarni berish orqali bolalarning tabiat haqidagi tasavvurlarini kengaytiradi.

Uchinchi yoʻnalish ekologik xulq-atvorni shakllantirishga qaratilgan boʻlib, bu amaliy odatlar orqali ifodalanadi. Toʻrtinchi va beshinchi yoʻnalishlar — amaliy faoliyat va oʻyin — bolalarda bilimning mustahkamlanishiga xizmat qiladi, chunki maktabgacha yoshdagi bolalar koʻproq amaliy va oʻyin faoliyati orqali oʻrganadilar.

Oltinchi yoʻnalish esa tarbiyachi va ota-onaning hamkorligiga asoslanadi. Bu omil ekologik tarbiyaning uzluksizligini taʼminlaydi va bolada barqaror ekologik qadriyatlarning shakllanishiga yordam beradi. Shu bois barcha yoʻnalishlar oʻzaro uygʻunlikda qoʻllanganda ekologik ongni shakllantirish jarayoni yanada samarali boʻladi.

Tadqiqot jarayonida olib borilgan pedagogik kuzatishlar shuni koʻrsatdiki, maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongning shakllanish darajasi ularning bevosita tabiat bilan muloqot qilish chastotasi va sifatiga bevosita bogʻliqdir. Tabiat qoʻynida tashkil etilgan sayr va kuzatish mashgʻulotlarida bolalar jonli tabiat obyektlariga nisbatan qiziqish bildirishi, ularni nomlash va oddiy xususiyatlarini ajratib koʻrsatishga harakat qilishi aniqlandi. Bu esa ekologik tasavvurlar bosqichma-bosqich shakllanayotganini koʻrsatadi.

Shuningdek, pedagogik eksperiment davomida qoʻllanilgan rolli va didaktik oʻyinlar bolalarda ekologik xulq-atvor elementlarini mustahkamlashga sezilarli taʼsir koʻrsatdi. Masalan, “Tabiatni asraymiz”, “Bogʻbon bolalar”, “Chiqindini toʻgʻri ajratamiz” kabi oʻyinlar orqali bolalarda tabiatga ehtiyotkor munosabat, tozalikka rioya qilish va atrof-muhitni ifloslantirmaslik koʻnikmalari shakllana boshladi. Bu jarayonda bolalarning emotsional faolligi yuqori boʻlib, ular oʻyin vaziyatlariga katta qiziqish bilan kirishganlar.

Natijalar tahlili shuni ham koʻrsatdiki, ekologik tarbiya jarayonida ota-onalar ishtiroki mavjud boʻlgan guruhlarda bolalarning ekologik bilim darajasi va amaliy koʻnikmalari sezilarli darajada yuqori boʻldi. Ota-onalar tomonidan uy sharoitida tabiatni asrashga doir oddiy topshiriqlarni bajarish, masalan, gullarni parvarish qilish, suvni tejash, chiqindilarni saralash bolalarda ekologik masʼuliyat hissini mustahkamladi.

Olingan natijalar maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongni shakllantirish jarayoni tizimli, uzluksiz va integrativ yondashuv asosida tashkil etilganda eng yuqori samaradorlikka erishilishini tasdiqlaydi. Ayniqsa, amaliy faoliyat, oʻyin texnologiyalari va kattalarning shaxsiy namunasi ekologik tarbiyaning eng muhim omillari sifatida namoyon boʻldi.

Muhokama

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongni shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning eng muhim va dolzarb yoʻnalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalarini tahlil qilish shuni koʻrsatadiki, ekologik ong faqatgina bilimlar yigʻindisi emas, balki bola shaxsining tabiatga nisbatan hissiy, axloqiy va amaliy munosabatlar tizimidir. Shu sababli ekologik tarbiya jarayoni kompleks yondashuv asosida tashkil etilishi lozim boʻlib, u taʼlim, tarbiya va amaliy faoliyatning uygʻunligini talab etadi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongning shakllanishi, eng avvalo, hissiy idrok bilan bogʻliq. Bola tabiatni kuzatish, uning goʻzalligini his qilish va jonli obyektlarga mehr bilan yondashish orqali ekologik qadriyatlarni oʻzlashtiradi. Bu holat L. S. Vygotskiy va A. N. Leontyevlarning faoliyat hamda ijtimoiy muhitning yetakchi roli haqidagi nazariy qarashlarini amaliy jihatdan tasdiqlaydi. Chunki bolalar kattalar bilan muloqot va hamkorlik jarayonida ekologik meʼyorlarni oʻzlashtiradilar.

Tahlillar shuni ham koʻrsatadiki, ekologik tarbiya jarayonida oʻyin faoliyatining oʻrni juda muhimdir. Oʻyin maktabgacha yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyati boʻlib, aynan shu jarayonda ular tabiat haqidagi bilimlarni oson va tabiiy tarzda qabul qiladilar. Rollari va didaktik oʻyinlar bolalarda nafaqat ekologik tushunchalarni shakllantiradi, balki ekologik xulq-atvor elementlarini ham mustahkamlaydi. Masalan, “Tabiat posbonlari”, “Yashil shahar”, “Toza atrof-

muhit” kabi o‘yinlar bolalarda mas’uliyat, g‘amxo‘rlik va ehtiyotkorlik kabi sifatlarni rivojlantiradi.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat — amaliy faoliyatning samaradorligi aniqlandi. Bolalar bevosita kuzatish, tajriba o‘tkazish va tabiat bilan muloqot qilish jarayonida ekologik tushunchalarni chuqurroq anglaydilar. Bu esa nazariy bilimlarning amaliy ko‘nikmaga aylanishiga olib keladi. Masalan, o‘simliklarni sug‘orish, urug‘ ekish yoki oddiy ekologik tajribalar bolalarda tabiatga nisbatan ijobiy munosabatni kuchaytiradi.

Shuningdek, tadqiqot davomida tarbiyachi va ota-onaning hamkorligi ekologik tarbiyaning muhim omili ekanligi yana bir bor tasdiqlandi. Agar oilada tabiatga ehtiyotkor munosabat mavjud bo‘lsa, bola bu qadriyatlarni tabiiy ravishda o‘zlashtiradi. Aksincha, oilaviy muhitda ekologik madaniyat yetarli darajada shakllanmagan bo‘lsa, ta‘lim muassasasidagi ishlar samarasini pasaytirishi mumkin. Shu bois ekologik tarbiya jarayoni “ta‘lim muassasasi – oila – ijtimoiy muhit” uchligi asosida olib borilishi lozim.

Muhokama natijalari shuni ham ko‘rsatadiki, ekologik ongni shakllantirishda integrativ yondashuv eng samarali hisoblanadi. Ya‘ni ekologik mazmundagi bilimlar nutq o‘stirish, tasviriy faoliyat, matematika va boshqa ta‘lim yo‘nalishlari bilan uyg‘unlashtirilganda bolalarda ekologik tasavvurlar yanada mustahkamlanadi. Bu esa ekologik tarbiyaning tizimli va uzluksiz bo‘lishini ta‘minlaydi.

Muhokama jarayonida ekologik ongni shakllantirishning asosiy pedagogik omillari, ularning o‘zaro bog‘liqligi hamda samaradorlikka ta‘siri tahlil qilindi. Aniqlangan natijalar ekologik tarbiya jarayoni ko‘p qirrali bo‘lib, hissiy, amaliy va ijtimoiy komponentlarning uyg‘unligiga asoslanishini ko‘rsatadi.

Jadval 2. Ekologik ongni shakllantirishga ta‘sir etuvchi pedagogik omillar

№	Pedagogik omil	Mazmuni	Ekologik ongga ta‘siri
1	Hissiy idrok va kuzatish	Bolaning tabiatni bevosita ko‘rishi, his qilishi va kuzatishi	Tabiatga nisbatan ijobiy emotsional munosabat shakllanadi
2	O‘yin faoliyati	Rolli va didaktik o‘yinlar orqali ekologik vaziyatlarni modellashtirish	Ekologik bilimlar mustahkamlanadi va xulq-atvor shakllanadi
3	Amaliy faoliyat	Ekish, sug‘orish, oddiy tajribalar o‘tkazish	Bilimlar amaliy ko‘nikmaga aylanadi
4	Integrativ yondashuv	Ekologik mavzularni boshqa ta‘lim yo‘nalishlari bilan bog‘lash	Tizimli ekologik tasavvurlar shakllanadi
5	Oila va tarbiyachi hamkorligi	Kattalarning shaxsiy namunasi va birgalikdagi tarbiya jarayoni	Ekologik qadriyatlar mustahkamlanadi
6	Ijtimoiy muhit ta‘siri	Atrof-muhitdagi ekologik madaniyat darajasi	Ekologik xulq-atvor barqarorlashadi

Jadvalda keltirilgan omillar ekologik ongni shakllantirish jarayonining murakkab va ko‘p bosqichli ekanligini ko‘rsatadi. Eng muhim jihatlardan biri shundaki, hissiy idrok va amaliy faoliyat bir-birini to‘ldiruvchi asosiy komponentlar sifatida namoyon bo‘ladi. Bola avval tabiatni his qiladi, so‘ng uni amaliy faoliyat orqali anglaydi va nihoyat ekologik xulq-atvorni o‘zlashtiradi.

Shuningdek, integrativ yondashuv ekologik tarbiyaning samaradorligini oshiradi, chunki bilimlar turli faoliyat turlarida takrorlanib, mustahkamlanadi. Oila va tarbiyachi hamkorligi esa bu jarayonning uzluksizligini ta‘minlaydi. Ijtimoiy muhit esa bolaning kundalik xulq-atvorini shakllantiruvchi tashqi omil sifatida muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, jadvalda aks etgan omillar ekologik ongni shakllantirish jarayoni faqat ta‘lim muassasasi doirasida emas, balki keng ijtimoiy-pedagogik tizim asosida amalga oshirilishini ko‘rsatadi.

Xulosa

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik ongini shakllantirish ularning shaxsiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi va tabiatga nisbatan ongli, ijobiy munosabatni qaror toptirishga xizmat qiladi. Ushbu jarayon bolalarning hissiy idroki, amaliy faoliyati va ijtimoiy tajribasi bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularning ekologik tasavvurlarini bosqichma-bosqich kengaytiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, ekologik tarbiya jarayonida o'yin faoliyati, kuzatish va oddiy tajribalar eng samarali vositalardan biri hisoblanadi. Bu usullar bolalarda tabiatga qiziqishni kuchaytiradi, atrof-muhitga ehtiyotkor munosabatni shakllantiradi hamda ekologik xulq-atvorning dastlabki ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, tarbiyachi va ota-onaning birgalikdagi faoliyati ekologik qadriyatlarni mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Kattalarning shaxsiy namunasi bolalar uchun asosiy tarbiyaviy omil bo'lib xizmat qiladi va ularning kundalik hayotdagi ekologik munosabatlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Ekologik ongini shakllantirish jarayonini tizimli, izchil va integrativ yondashuv asosida tashkil etish maktabgacha ta'lim samaradorligini oshiradi hamda bolalarda barqaror ekologik madaniyat shakllanishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Выготский Л. С. Мышление и речь. — М.: Лабиринт, 2005. — 352 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. — М.: Смысл, 2004. — 345 с.
3. Божович Л. И. Личность и её формирование в детском возрасте. — СПб.: Питер, 2008. — 400 с.
4. Karimov I. A. Barkamol avlod orzusi. — T.: Sharq, 1999. — 184 b.
5. Ayupova M. Y. Logopediya. — T.: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2011. — 320 b.
6. Семенова К. А., Мастюкова Е. М., Смуглин М. Я. Клиника и реабилитационная терапия детских церебральных параличей. — М.: Медицина, 2000. — 480 с.
7. Mastuykova E. M., Ippolitova M. V. Narusheniya rechi u detey. — M.: Prosveshchenie, 2006. — 256 s.
8. Bozorov O. Y. Maktabgacha ta'limda pedagogik texnologiyalar. — T.: Fan va texnologiya, 2020. — 210 b.
9. Rasulov A. Zamonaviy o'zbek adabiyoti muammolari. — T.: Universitet, 2022. — 312 b.
10. Yo'ldoshev Q. Badiiy tafakkur va zamon talqini. — T.: Fan, 2020. — 276 b.